

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА

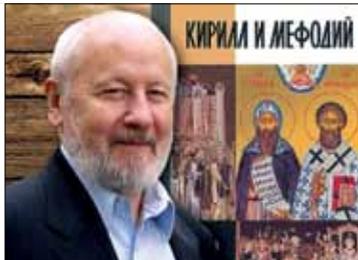
NO.41 (3449)

ЧАЦВЕР, 5 ЛІСТАПАДА, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Роднае сэрцы грэе
Беларусы Малдовы збіраюць гэтай восенню багаты ўраджай культурных падзей
Стар. 2

Продкі — са Случчыны
Стар. 2

Каравай як абярэг
Актывісты моладзевага клуба “Крывічы” правялі абрад “Пакровы” ў аддаленай вёсцы Бабагай, што за 260 кіламетраў ад Іркуцка
Стар. 4

ПАДЗЕЯ

Маюць гонар мастакі

Якой бачыцца Балтыя вачамі творцаў з беларускімі родавымі каранямі

У Акадэмічнай бібліятэцы Латвійскага ўніверсітэта ў Рызе — цікавы праект. Там працуе выстава “Балтыя вачамі беларусаў”, якую стварылі сябры вядомай у Латвіі, ды і ў замежжы суполкі Аб’яднанне мастакоў-беларусаў Балтыі “Маю гонар”. Свае творы ў тэхніках жывапісу, акварэлі, станкавай графікі, малюнка, баціка, рэльефнай разьбы па дрэву паказалі дзесяць мастакоў суполкі. Гэта пейзажы Аліны Літвіненкі, Ганны Пейпіні, Алены Лаўрыновіч, Надзеі Ізенёвай, Галіны Жалабоўскай, Алены Раманенкі, Ірыны Трумпель-Сабалеўскай і нацюрморты Анатоля Ермаковіча, Вячкі Целеша і Васіля Малышчыца.

Выстава, дарэчы, не была спланавана загадзя, як тое звычайна робяць галерэі, музеі ды выставачныя залы. Аднак спагадлівая дырэктарка бібліятэкі Вэнта Коцэрэ змагла знайсці для нас “вакенца” ў плане, і 25 верасня выстава адкрылася ў выставачнай галерэі. Дарэчы, гэтае месца для сустрэч, прэзентацый і розных выстаў ужо не раз выкарыстоўвалі рыжскія беларусы, ды і госці з Беларусі. У тым заслуга і Беларускага інфачэнтра, які месціцца ў будынку бібліятэкі ды яго кіраўніка Уладзіслава Рэдзькіна.

Восень заўсёды багатая кветкамі, і нашыя мастакі разам з віншаваннямі атрымлівалі іх ад дырэктаркі Рыжскай Беларускай асноўнай школы імя Янкі Купалы Ганны Іванэ, старшыні

Мастакоў віншуюць з вернісажам кіраўніца суполкі “Сьвітанак” Ірына Кузьміч з дачкою

У экспазіцыі выставы шмат цікавых работ

Латвійскага таварыства беларускай культуры “Сьвітанак” Ірыны Кузьміч і яе маленькай дачушкі Сафіікі. На адкрыццё выставы сабраліся як мясцовыя беларусы, так і латышы, прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў. Віншаванне мастакам ад Пасла Беларусі ў Латвіі Марыны Даўтаполавай зачытаў саветнік-пасланнік беларускай амбасады Яраслаў Міцкевіч. Віншавалі творцаў старшыня Асацыяцыі нацы-

янальных культурных таварыстваў Латвіі імя Іты Казакевіч, прадстаўнік армянскай дыяспары прафесар Рафі Хараджян, старшыня Латвійскага грузінскага таварыства Нугзар Мдзінарышвілі ды іншыя. Можна сказаць словамі мастакоў: палітра свята атрамалася яркаю і шматнацыянальнаю.

Адкрыццё выставы прыпала на прыгожую пару, калі ўступіла ў свае правы залатая восень. Пры-

емна бачыць, як яна ўпрыгожвае вуліцы, паркі — і душы рыжан. Вось і беларускія мастакі да тых колераў дадалі і фарбы свайго таленту і нагхнення. Дарэчы, пакуль з гэтай выставай знаёмяцца жыхары і госці Рыгі, другая экспазіцыя мастакоў суполкі “Маю гонар” разгарнулася ў Краславе, у Латгальскім рэгіёне — ён мяжуе з Беларуссю. Што ж, кожнаму чалавеку, хоць у думках, заўсёды хочацца быць бліжэй да Бацькаўшчыны...

У наступным годзе наша суполка адзначыць 25-гадовы юбілей. Падобных беларускіх творчых аб’яднанняў, дарэчы, у замежжы больш, пэўна, і няма. Плануем разгарнуць выставы не толькі ў Рызе, але і ў іншых рэгіёнах Латвіі. Гатовы да супрацоўніцтва і з актывістамі беларускай дыяспары і ў іншых краінах. А сёлетнія выставы ў Рызе і Краславе — гэта прыгожыя такія восеньскія крокі-набліжэнне да будучага юбілею, які плануем адзначаць у студзені.

Вячка Целеш, старшыня Аб’яднання мастакоў-беларусаў Балтыі “Маю гонар”

ВЕСТКІ

Творчы вечар

Вядомы расійскі кампазітар Віктар Дробыш, адзначаны ордэнам Францыска Скарыны, з цеплынёй згадвае сваё беларускае дзяцінства

Творчы вечар Віктара Дробыша “Хіты і зоркі” прайшоў у культурна-спартыўным комплексе “Мінск-Арэна”. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка наведаў канцэрт і ўручыў кампазітару ордэн Францыска Скарыны. У прэс-службе Прэзідэнта паведамілі: высокай узнагароды Віктар Дробыш удастоены за высокі ўзровень творчасці, значны асабісты ўклад у развіццё і ўмацаванне беларуска-расійскіх культурных сувязяў.

У Віктара Дробыша ёсць з нашай зямлёй, яе народам крэўная павязь. Хоць нарадзіўся будучы музыкант, кампазітар, прадзюсар у 1966 годзе ў Колпіна, пад Ленінградам, аднак не чужы для яго і Гомель (адтуль родам бацька), і вёска Баршчоўка Лоеўскага раёна Гомельшчыны — там жыла радня, і Дробыш не раз прызнаваўся, што “шмат чым абавязаны беларускай зямлі”. На пытанне аднаго з журналістаў, ці памятае, як у Беларусі праводзіў дзяцінства, Віктар згадвае Баршчоўку. І дадае, што менавіта там было ў яго шчаслівае дзяцінства, “якое ўжо не вернеш ні на Канарах, ні на Маёрцы, ні ў Монтэ-Карла. Вы ўяўляеце, што такое маладому хлопцу вырвацца са школы, даехаць на цягніку да Гомеля, потым яшчэ кіламетраў 40 на аўтобусе, а там — проста рай! Лодачка, матацыкл, коні... Можна сабе ўявіць: на матацыкле грыбы збіраў! Едзеш — раз, вялікія стаяць! Спыніўся, сабраў вядро і паехаў далей...”

На творчым рахунку Віктара Дробыша — дзясяткі папулярных песень, іх спяваюць вядомыя артысты расійскай эстрады, а таксама мінчанін Дзмітрый Калдун.

Аляксандр Казарскі

2009, выдавецтва Ірыны Гудым) Ігар Кісараў, які стаў сябрам беларускай суполкі, упэўнены: менавіта тут і вучыўся наш суайчыннік. Сам Ігар Валер’евіч жыве ў Мікалаеве на вуліцы Казарскага — таму, расказаў нам, і з’явіўся ў яго інтарэс да лесу героя. Пасля карпатлівай працы выйшла і кніга: амаль на 300 старонак!

→ Стар. 3

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Родам з Дуброўна

Памятаюць пра ўраджэнца Беларусі, камандзіра брыга “Меркурий” Аляксандра Казарскага ва ўкраінскім горадзе Мікалаеве — там ён вучыўся, там памёр і пахаваны

Пэўна, многія чытачы газеты ведаюць пра подзвіг героя Руска-турэцкай вайны (1828-29) капітана Аляксандра Казарскага і яго каманды. 14 мая (27-га па новым стылі)

1829 года 18-гарматны брыг “Меркурий” прыняў на Чорным моры бой з лінейнымі караблямі турэцкага флоту, якія значна пераўзыходзілі яго па моцы ўзбраення, і выйшаў з бітвы пераможцам. Не ўсім, аднак, вядома: многія старонкі жыцця Аляксандра Казарскага звязаны з Мікалаевам. Не надта задумваліся пра тое і мы, сябры мясцовай беларускай суполкі “Голас Радзімы”. Мы толькі разгортваем дзейнасць, прычым

у цесным кантакце з праўленнем Усеўкраінскага саюза беларусаў. Шукаем і тое, што можа спрыяць наладжванню цесных культурных, дзелавых кантактаў з Беларуссю. Таму і адгукнуліся на просьбу-прапанову з газеты “Голас Радзімы”: пацікавіцца “слядамі” Аляксандра Казарскага, ураджэнца беларускага горада Дуброўна, у нашым горадзе. Бо вядома, што ён у Мікалаеве вучыўся, памёр і пахаваны.

Магіла і вуліца Казарскага

Будынак Мікалаеўскага штурманскага вучылішча, дзе вучыўся, быў кадэтам будучы герой, не ацалеў. Дарэчы, ніводнага дакумента, які прама пацвярджаў бы факт той вучобы, да нашага часу не дайшло: ёсць толькі ўскосныя згадкі, у тым ліку і ўспаміны афіцэраў, якія былі аднакашнікамі героя па вучылішчы. Ды ўсё ж аўтар кнігі “Казарскі. Памяць яго из рода в род на вечныя времена” (Мікалаеў,

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Роднае сэрцы грэе

Беларусы Малдовы збіраюць гэтай восенню багаты ўраджай культурных падзей

Вось і мы, беларусы Малдовы, як і ўсе тутэйшыя аматары беларускай культуры і мастацтва, дачакаліся Дзён культуры Беларусі. Знакавая падзея ўвабрала ў сябе шэраг імпрэз. Гадоў дзесяць такіх праектаў не было, і вось правядзенне Дзён культуры Беларусі ў нас адноўлена. Рашэнне прынята на пасяджэнні міжурадавай беларуска-малдаўскай камісіі па гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве ў Мінску 15 ліпеня.

Цёплай, сяброўскай была сустрэча Міністра культуры Беларусі Барыса Святлоўа з кіраўнікамі грамадскіх суполак беларускай дыяспары ў Малдове. Тое адбылося ў памяшканні будучага Беларускага культурнага цэнтра: ён ствараецца на базе беларуска-малдаўскага СП “Керамін-груп”. Разам з Міністрам абмяркоўвалі, як далей ладзіць супраць, Пасол Беларусі ў Малдове Сяргей Чычук, саветнік Пасольства Аляксандр Істомін, старшыня Беларускага культурнага руху Малдовы Ганна Мазур з намесніцай Людмілай Гросу, старшыня Беларускай грамады ў Малдове Юры Статкевіч, старшыня Таварыства дружбы і супрацоўніцтва “Малдова-Беларусь” Генадзь Зяньковіч, намеснік

старшыні Асацыяцыі беларусаў муніцыпалітэта Кішыньёў “Беларусь” Юры Максімаў, беларускі мастак Вячаслаў Ігнаценка, а таксама генеральны і камерцыйны дырэктары СП “Керамін-груп” Дан Фартунэ і Валянціна Панфілава.

Сустрэча атрамалася дружалюбнай, канструктыўнай. Мы абмеркавалі шэраг тэм, якія тычацца працы будучага БКЦ, дзейнасці беларускіх суполак у Малдове. Не хавалі, што разлічваем на дапамогу Мінкультуры: і ў правядзенні конкурсу на лепшы праект дызайну інтэр’ера для будучага БКЦ, і ва ўсталяванні помніка Францыску Скарыне ў Кішыньёве.

Як наладзіць доступ супляменнікам за рубяжом да актуальнай інфармацыі пра значныя культурныя мерапрыемствы і конкурсы, якія праводзяцца ў Беларусі? І ці магчыма нам, творчым людзям дыяспары, у іх часцей удзельнічаць? А яшчэ нам патрэбны нацыянальныя беларускія строі, у тым ліку і невялікіх памераў, для артыстаў беларуска-малдаўскага этнічнага тэатра “Куфар”, што створаны пры БКРМ. Вельмі неабходна метадычная і мастацкая літаратура, нацыянальная

Сустрэча Барыса Святлоўа з актывістамі беларускай дыяспары

На вернісажы “Каляровая нізка”

тра “Куфар”, што створаны пры БКРМ. Вельмі неабходна метадычная і мастацкая літаратура, нацыянальная

сімволіка, дапамога Бацькаўшчыны ў правядзенні найбольш значных імпрэзаў беларусаў Малдовы. Барыс Святлоў адказваў на ўсе пытанні, падарыў удзельнікам сустрэчы памятныя падарункі, паабяцаў і ў далейшым аказаць усебаковую падтрымку і дапамогу супляменнікам у Малдове.

Ва ўрачыстым адкрыцці Дзён у Нацыянальнай філармоніі імя Сяргея Лункевіча ўдзельнічалі Міністр культуры Беларусі

Барыс Святлоў і віцэ-Міністр культуры Малдовы Георгі Постыкэ. Барыс Святлоў, вітаючы гасцей і ўдзельнікаў свята, падкрэсліў: культурныя сувязі паміж нашымі народамі досыць традыцыйныя, доўгія, і міністэрства культуры абедзвюх краін маюць жаданне тая сувязі развіваць далей. Ён падзякаваў малдаўскі бок за намаганні, дзякуючы якім “праз час, які падаўся досыць доўгім, на выдатнай малдаўскай зямлі зноў адбылася гэтая сустрэча”.

Яркія, паэтычныя ўражанні ўсіх, хто прыйшоў на доўгачаканае свята беларускай культуры, дапаўнялі

вернісаж габеленаў беларускіх майстроў “Каляровая нізка”, а таксама раскошны канцэрт знакамітага гурта “Свята” — артысты купаліся ў бурных апладысментам, іх доўга не адпускалі са сцэны. На другі дзень гурт з бляскам выступіў у Палацы культуры Бельцаў, паўночнай сталіцы Малдовы.

А ў Цэнтры культуры і мастацтва Одеопа у Кішыньёве ў плыні Дзён два дні паказвалі беларускія фільмы: “Белыя росы. Вяртанне” і “Сляды апосталаў”. Завяршыліся Дні прэзентацыяй анімацыйных фільмаў студыі “Беларусьфільм” і кінакарцінай “Брэсцкая крэпасць”.

Дні культуры Беларусі ў Малдове сабіралі вялікую колькасць шанюўных гасцей, прадстаўнікоў дыпкорпусу, культурнай інтэлігенцыі, бізнес-эліты. А яшчэ гэта была выдатная пляцоўка для душэўных сустрэч беларусаў-супляменнікаў, якія жывуць у Малдове. Успаміны пра цёплае свята — з роднымі нам людзьмі, словамі, гукамі, спевамі, фарбамі, узорами... — будуць яшчэ доўга грэць сэрцы.

Ганна Мазур,
старшыня праўлення Беларускага культурнага руху Малдовы

РОДНЫ БЕРАГ

Продкі — са Случчыны

Сяргей Шычко

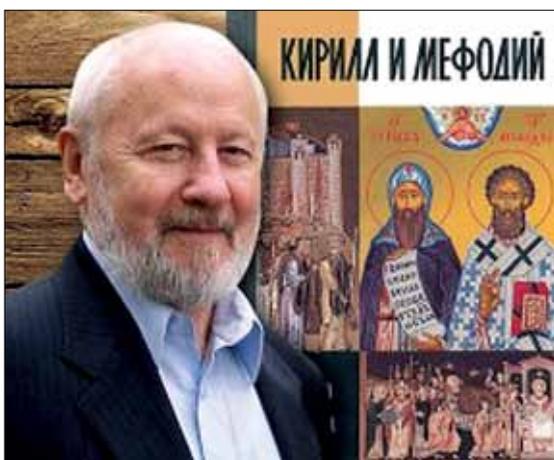
У Беларусі, на радзіме прашчураў “па мячы”, гэта значыць па бацькоўскай лініі, пабываў вядомы расійскі пісьменнік Юры Лашчыц

Слуцк і Случчына — родныя для яго мясціны. І хача нарадзіўся Юры Лашчыц у Украіне, а ўсё свядомае жыццё, пачынаючы з 1947 года, жыве ў Расіі, у Маскве, Беларусь заўжды была і застаецца светлаю згадкаю ў памяці ды ў некастрычаных творах літаратара. На могілках вёскі Лапацічы Слуцкага раёна пахаваны Канстанцін Піліпавіч Лашчыц, прадзед Юрыя Міхайлавіча, і на сайце пісьменніка змешчаны помнік, ацалелы на магільні продка. А вось згадка пра дзеда-беларуса з “аповесці дзяцінства” “Мае дамашнія святныя”. Перабіраючы сямейныя здымкі, нашчадак піша:

“Не с гэтым лі честносердечем во взоре и ты глядишь на нас, дед мой, — а для кого из моих уже и прадед и прапрадед — Фёдор, Феодор Константинович Лошцыц, солдатский сын, старший писарь 61-го Владимирского полка, безпороочно отслуживший свой воинский призывной срок на польском западе Русского Царства, в

граде Белостоке, при государе императоре Александре III?”. Прыезджаў на родавае котлішча Юры Лашчыц у 1988 і 2000 гадах, сустракаўся з далёкімі і блізкімі суродзічамі ў Слуцку і Лапацічах. Наведаўся і сёлета.

Як сустракае пісьменніка зямля продкаў? “Яшчэ ў 1988-мя пазнаёміўся з случкім краязнаўцам Рыгорам Родчанкам, — расказвае Юры Лашчыц.

У Юрыя Лашчыца — беларускія карані

— Нават псеўданім яго памятаю: Рыгор Лінкор. Шмат невядомага адкрыў я тады для сябе пра Слуцкі край. Радзі і сёлетняй сустрэчы з роднай зямлёй. Удзячны дырэктару Слуцкага краязнаўчага музея Наталлі Серык, супрацоўніку музея Васілю Цішкевічу за змястоўную экскурсію. А яшчэ і за тое, што пазнаёміўся з блізкай да

Лапаціч Свята-Сімяонаўскай царквой у вёсцы Барок і яе настацелем прагаіярэем Георгіем Пятроўскім”.

Юры Лашчыц — аўтар многіх кніг, ён лаўрэат Вялікай Літаратурнай прэміі (Расія), Патрыяршай прэміі, Прэміі Івана Буніна. Некаторыя з кніг нашага супляменніка выдадзены ў серыі “Жыццё знакамітых людзей” выдавецтва “Молодая гвардия”. Напрыклад, агульны тыраж рамана “Дзмітрый Данскі” — больш за шэсць мільёнаў экзэмпляраў. Пільна ўглядаючыся ў гістарычна-краязнаўчы ландшафт Случчыны, Юры Лашчыц выказаў упэўненасць, што паспрабуе ўвасобіць у сваіх творах партрэт блізкіх яму мясцін і родных людзей, найперш — сваіх прашчураў. Некаторыя з твораў можна знайсці на сайце пісьменніка: <http://loshchits.ru/>

Дарэчы.

У інтэрнэце ёсць весткі і пра бацьку пісьменніка, Міхаіла Лашчыца, удзельніка абароны Ленінграда і прарыва блакады, які “пасля вайны працаваў у ваеннай прэсе і пайшоў у адстаўку ў званні генерал-маёра”. Спадзяемся, у рэдакцыі будзе магчыма расказаць і пра яго.

ВЕСТКІ

Куточак Радзімы

Кацярына Аляксандрава

Зала беларускай дыяспары адкрылася ў Дзелавым і культурным комплексе Пасольства Беларусі ў Расіі

З вітальным словам пад час адкрыцця Залы выступіў Часовы павераны ў справах Беларусі ў Расіі Юры Ярашэвіч. Ён адзначыў, што беларуская дзяржава зацікаўлена ва ўмацаванні ды развіцці сувязяў з суайчыннікамі за мяжой. А прыкладам таму — рэалізацыя прынятага летась Закона “Пра беларусаў замежжа” і стварэнне сёлета пры Міністэрстве замежных спраў Беларусі Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа. Юры Ярашэвіч падкрэсліў, што ў склад савета ўвайшлі шэсць кіраўнікоў грамадскіх арганізацый беларусаў, якія дзейнічаюць у Расіі.

Плануецца, што ў Зале беларускай дыяспары будуць праводзіцца курсы па вывучэнні беларускай мовы, лекцыі і семінары па беларускай гісторыі, навуцы і культуры. Будуць ладзіцца разнастайныя творчыя, дзелавыя, навуковыя мерапрыемствы, канцэртныя выступленні і нават мастацкія выставы. Там жа збіраецца бібліятэка,

У Зале дыяспары. Май, 2015

і яе кнігі стануць даступнымі для наведнікаў ДКК.

Пад час мерапрыемства былі падпісаны важныя пагадненні паміж беларускім Пасольствам і Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі Беларусі, а таксама Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі. Першае — аб стварэнні ў ДКК Цэнтра прававой інфармацыі з доступам да дзяржаўных інфармацыйна-прававых рэсурсаў, другое — аб стварэнні віртуальнай чыгальнай залы з лёгкім пошукам разнастайных матэрыялаў пра Беларусь.

На адкрыцці Залы беларускай дыяспары прысутнічалі намеснік Міністра юстыцыі Беларусі Сяргей Задзіран, намеснік кіраўніка Федэральнага агенцтва па справах нацыянальнасцяў Расіі Павел Сямёнаў, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, намеснік дырэктара Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Беларусі Аляксандр Бабцоў. Былі таксама прадстаўнікі расійскіх і беларускіх органаў дзяржкіравання, дыпкорпусу, акрэдытаваныя ў Расіі, суайчыннікі, якія жывуць у Расіі.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Родам з Дуброўна

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Самая знакавая памяць пра Аляксандра Казарскага ў горадзе — яго магіла. Герой-афіцэр памёр маладым, раптоўна і пры загадкавых абставінах 16 чэрвеня 1833 года. На самым ганаровым месцы Мікалаеўскага некропаля пад аховай храма Усіх святых уздзячны нашчадкі ўзвялі пазней манумент. “Узводзіўся сіламі і сродкамі Чарнаморскага флоту”, — чытаем у кнізе Ігара Кісарава. Праект надмагільнага помніка (чорны граніт, вышыня каля 3-х метраў) распрацаваў акадэмік архітэктуры Аляксей Аўдзееў, і помнік быў пастаўлены ў 1865-м. Па ягоным праекце будаваўся (1857-70) і знакаміты Храм-помнік святога Мікалая Цудатворцы на Брацкіх могілках удзельнікаў першай абароны Севастопаля (Крымская вайна, 1853-56) — гэта на Паўночнай старане горада-героя.

Імем Казарскага названая і вуліца ў Мікалаеве. Гэта яе “карэнны жыхар” Ігар Кісараў капаў да самых глыбін архіўныя сховішчы былога Саюза, па драбніцах сабраў усё, што звязана з асобай героя. Быць падобным да Казарскага марацця цяпер юнгі Мікалаеўскай марскоў школы. І Алена Кісарава, “правая рука” бацькі пры падрыхтоўцы і выданні кнігі пра Казарскага, ужо з 3-х гадоў прыбірае па святых сына Алежыка ў матроскую цяльняшку і бесказырку. І сябар нашай суполкі Анатоль Яўменчыкаў, выхадзец з сям’і сялян-беларусаў, які даслужыўся да звання капітана І рангу ў штабе ВМС Украіны, пайшоў у маракі дзякуючы рамантычным дзіцячым марам: хацеў быць падобным да свайго легендарнага земляка.

У кнізе пра Казарскага выказана падзяка мецэнатам і спонсарам, дзякуючы якім яна выйшла. Сярод вядомых на Мікалаеўшчыне мецэнатаў ды проста неаб’якавых да лёсу і гісторыі роднага краю людзей ёсць і прадпрымальнік Ігар Петраш — сын Аляксандра Петраша (светлая яму памяць), таленавітага журналіста, абаяльнага чалавека, нястомнага прапагандыста айчынай гісторыі. Дзякуй табе, Ігар, ад імя калегаў па пярэ твайго бацькі і ад землякоў Казарскага — беларусаў з Мікалаева.

Мудрыя людзі раіць сузіраць вялікае ў цішыні, вось і пісаць пра Казарскага ўладкавалася я на лецішчы. А нашае садовае таварыства “Інгулка” суседнічае з вуліцай, якая носіць яго імя: між нами толькі рака Інгул. З супрацьлеглага берага яе велічэ глядзіцца ўскраіна Мікалаева: проста карціна для натхнення. Што ж, акунемся ў падзеі даўно мінулых дзён...

Сіла духу і вечная слава

19 лютага 1814 года прыяцелі Казарскага адзначалі яго ўвядзенне ў першы афіцэрскі чын: ён — мічман. Праз пяць гадоў — лейтэнант. На фрэгате “Евстафій” прайшоў добрую камандзірскую школу. За праўленую ў баталіях пры штурме Варны (верасень 1828 года) адвагу ўзнагароджаны залатой шабляй. У хуткім часе Галоўны камандзір ЧФ адмірал Аляксей Грэйг прызначыў яго камандзірам брыга “Меркурий”: за плячыма 30-гадовага афіцэра было ўжо 15 гадоў службы на флоце. Звяртаючыся да подзвіга Казарскага і яго каманды, многія даследчыкі

Беларускі Мікалаева з Ігарам Кісаравым на вуліцы Казарскага

імкнуцца зразумець: як такое стала магчымым? Што за сакрэт быў у тых маракоў, якія з 18-ю гарматамі “Меркурия” прынялі бой супраць двух турэцкіх караблёў (110-гарматнага “Селіміе” (“Сіла”) ды 74-гарматнага “Рэал-бей”) і выйшлі пераможцамі? У розных крыніцах знаходзім згадкі пра тое, што Казарскі памятаў і свята шанаваў выслоўе, што існуе на флоце: “Судна без зладжанага экіпажа — мёртвае”. У падначаленні капітана былі 4 афіцэры і 109 ніжэйшых чыноў. Сілу духу іх можна сабе лягчэй уявіць, чытаючы кнігу Ігара Кісарава. Там, у прыватнасці, прыводзіцца настаўленні па маральным абліччы марскіх афіцэраў Расійскага імператарскага флоту, расказваецца пра афіцэрскі савет на брыгу, які адбыўся перад самым пачаткам бітвы 14 мая 1829 года. Тады і было прынята ўсімі рашэнне: не здавацца, абараняцца да апошняга, а калі спатрэбіцца, то і загінуць усім разам у імя перамогі.

Тры гадзіны доўжылася тая бітва, якая ўвайшла ў гісторыю Чарнаморскага флоту, ды і ў сусветную, як зорны момант высокай вернасці прысязе, адданага служэння Айчыне. Такія подзвігі заўсёды будуць прыкладам для ўсіх. “Казарскому. Потомству в пример” — так напісана і на высокім пастаменце помніка брыгу “Меркурий” і яго капітану, які быў закладзены на Марскім бульвары ў Севастопалі ў 1834 годзе, праз год пасля смерці нашага легендарнага земляка, і адкрыўся ў 1839-м. Сродкі на помнік збіралі маракі па ініцыятыве адмірала Міхаіла Лазарава: ён з лета 1834-га стаў камандуючым ЧФ і камандзірам партоў Севастопаля і Мікалаева. Дарэчы, гэты помнік ураджэнцу Беларусі Аляксандру Казарскаму і подвігу брыга “Меркурий” — самы першы з узвядзеных у Севастопалі.

Як адчуваў сябе пасля пераможнай бітвы наш суайчыннік? Ён сваёй камандзе найперш аддае належнае! У рапарце Галоўнаму камандзіру Чарнаморскага флоту і партоў генерал-адміралу Грэйгу Казарскі піша, што ў яго “не знаходзіцца слоў для апісання адвагі, самаадданасці і дакладнасці, з якімі выконвалі свае

абавязкі афіцэры і ніжнія чыны”. І дадае: “І толькі такому вартаму здзіўлення духу экіпажа... можна прыпісаць выратаванне ... судна”. А вось пісьмовае сведчанне аднаго з удзельнікаў бітвы — штурмана турэцкага лінкора, які кажа пра бліскучую перамогу “Меркурия”: “Мы не маглі прымусіць яго здацца. Ён біўся, адступаючы і маневруючы, з усім мастацтвам да таго, што, сорамна сказаць, мы спынілі бітву... Калі ў вялікіх дзеяннях старажытных і нашых часоў знаходзіцца подзвігі адвагі, дык гэты ўчынак — найярчэйшы сярод іх, а імя гэтага героя вартае таго, каб быць напісаным залатымі літарамі на храме славы: ён называецца капітан-лейтэнант Казарскі, а брыг — “Меркурий”.

Брыг “Меркурий” на вядомай карціне І. Айвазоўскага

Вытокі подзвігу — у Дуброўне, на Дняпры

Тутвартагадаць пра час (16 чэрвеня 1798 года, магчыма, што і 1797-га), і пра месца нараджэння Аляксандра Казарскага — горад Дуброўна на Дняпры, на Віцебшчыне. Як вядома, спрадвеку ў тых мясцінах мужчыны ведалі судходную справу, бо па Дняпры праходзіў вялікі ўчастак даўняга воднага шляху “з варагаў у грэкі”. Будучы герой — “з польска-ліцьвінскай шляхты”, і яшчэ ў 1855 годзе ў “Российской геральдыке” род Казарскіх узгаданы пад гербам “Waz” (“Вонжы”, па-беларуску “Вазы”). У праваслаўнай царкве яго хрысцілі, і ў кнізе Ігара Кісарава пададзены фотаздымак з надпісам: “Крыж на месцы храма, дзе, магчыма, хрысцілі Аляксандра Казарскага”. Губернскі сакратар у адстаўцы Іван Казарскі на час нараджэння сына служыў упраўляючым у памесці князя Любамірскага. Ёсць сведчанні, што ён кіраваў і будаўніцтвам праваслаўнай Свята-Троіцкай царквы ў Дуброўне, якая адкрылася ў 1809-м. У сям’і Казарскіх дзяцей было пяцёра:

Ля помніка Аляксандру Казарскаму ў Мікалаеве

Праскоўя, Кацярына, Матрона, Аляксандр і Мікалай. Навучаўся грамаце хлопчык у царкоўна-прыхадскай школе. “Святар Дубровенскага праваслаўнага прыходу навучаў яго грамаце, а малады ксёндз выкладаў асновы матэматыкі, латыні ды французскую мову”, — сцвярджае ў сваёй кнізе Ігар Кісараў.

Ці ведалі ў той час у Дуброўне пра Мікалаеў? Безумоўна! У 1772 годзе царыца Кацярына II падарыла Дуброўна графу Грыгорыю Пацёмкіну, а ён, як вядома, лічыцца не толькі стваральнікам Чарнаморскага флоту, але і заснавальнікам шэрагу гарадоў, у тым ліку і Мікалаева (1789). І ёсць усе падставы меркаваць, што люд з беларускіх зямель актыўна асвойваў тыя тэрыторыі. “У той час дубровенцы перабіраліся ў новаадбудаваны Мікалаев”, — знаходзім у кнізе І. Кісарава. Мяркую, даследчыкі яшчэ адшукаюць: колькі нашых суродзічаў і якім чынам перабіраліся жыць бліжэй да Чорнага мора.

У святле такога “гістарычнага фону” зразумела, што зусім не выпадкова і Аляксандр Казарскі аказаўся ў Мікалаеве. Даследчыкі сцвярджаюць: нека праязджаў з Санкт-Пецярбурга Казарскіх наведаў брат бацькі, надворны саветнік. Ён накіроўваўся ў Мікалаев “на пасадку сакратара канторы Галоўнага камандзіра Чарнаморскага флоту і партоў”. З тых часоў хлопчык, зачараваны формай марскога афіцэра, свайго хроснага бацькі, ужо марыў пра мора. І ў 1810-м, калі Васіль Казарскі ўжо быў пры высокай пасадзе, хроснік адправіўся ў Мікалаев. Біёграф А. І. Казарскага са слоў сведак развітання бацькі з сынам-падлеткам так запісаў падрабязнасці сцэны развітання: “Чэснае імя, Саша, — гэта адзінае, што пакідаю табе ў спадчыну”, — з такімі словамі Іван Кузьміч абняў сына. Шляхецкае ж і праваслаўнае выхаванне юнака, заўважым, заключалася ў тым, каб арыентаваць яго не на поспех, а на ідэал. Адважным, сумленным, адукаваным вынікала быць не для таго, каб дасягнуць славы, багацця, высокага чыну, а таму што шляхціц проста такім павінен быць.

Пакінем чытачам магчымае самім больш даведацца пра далейшы жыццёвы шлях героя. Звернем яшчэ ўвагу на тое, што нек, выкарыстоўваючы кароткатэрміновы адпачынак, Аляксандр Казарскі ўжо ў званні капітан-лейтэнанта наведаў родныя мясціны. У кнізе

Ігара Кісарава чытаем: “Бацькоўскі дом сустрэў яго забітымі аканіцамі. Сусед паказаў магілы бацькі і малодшай з сясёр. Маці, Тацяна Гаўрылаўна, з’ехаўшы да сябе на радзіму ў Маларосію, не магла прадбачыць, што там ёй давядзецца аплакваць сына”.

Бо так супала, што якраз 16 чэрвеня, у той самы дзень, калі ў Дуброўне з’явіўся на свет Саша Казарскі, яго і не стала: доблесны абаронца Айчыны, славы Аляксандр Іванавіч Казарскі памёр у свае 35 гадоў.

Не зарастае сцежка...

У Мікалаеве, дзе бліскуча пачыналася флотаў кар’ера нашага суайчынніка, ягоная раптоўная смерць выклікала шок і шмат розных размоў. “Таямніца яго смерці не раскрыта па гэты час”, — чытаем у розных даследчыкаў. А памяць пра Аляксандра Казарскага ў горадзе ўвекавечана. Да яго магілы, кажучы словамі паэта, не зарастае народная сцежка, а па вялікіх святых у храме моляцца за спачын і яго душы. У адзін з выхадных дзён і сябры беларускай суполкі сабраліся наведаць магілу нашага земляка. У царкве Усіх святых на ранішняй літургіі мы лепш змаглі працуць усё, што звязана з подзвігам героя і яго баявых таварышаў, а затым, у адзіноце, памянуць увесь экіпаж геройскага брыга “Меркурий”. Прыемна было бачыць, што побач з прынесенымі намі пунсовымі і жоўтымі ружамі ля падножжа надмагільнага помніка — цэлая горка кветак. Наведваць магілу Казарскага для многіх мікалаевцаў стала традыцыяй.

Мясціны ў прамысловым, але экалагічначым раёнаўночна-ўсходняй ускраіне горада прыгожыя. Мы любаваліся прыбярэжнымі краявідамі: вуліца збігае да рэчкі, кварталы новабудуёўляў. Раней тут было шмат пляжаў — цяпер рэчка зарасла чаротам. Вуліцу Казарскага (такая назва з’явілася на карце горада ў лістападзе 1962-га) можна назваць і пасёлкам. Там ёсць і прыгожыя гульнявыя дзіцячыя пляцоўкі: для іх самі бацькі набылі ўсё неабходнае і стварылі казачныя сюжэты. Пакідалі мы мікрараён з пачуццём удзячнасці яго жыхарам — за светлую памяць пра нашага земляка. Мне ж прыемна было на сцяне будынка прачытаць надпіс вялікімі літарамі: “Іна, я цябе люблю!” Парадавалася за цэзку. Як сімвалічна, што ў гэтым кутку Мікалаева жыве любоў! То хай часцей прызнаюцца людзі аднаму ў сваіх светлых пачуццях на вуліцы Аляксандра Казарскага. У памяць пра яго!

Іна Максіменка,
урадженка Віцебска, сябар
Нацыянальнага саюза
журналістаў Украіны

ТРАДЫЦЫ

Каравай як абярэг

Актывісты моладзевага клуба “Крывічы” правялі абрад “Пакровы” ў аддаленай вёсцы Бабагай, што за 260 кіламетраў ад Іркуцка

Бабінае лета ў Прыангар’і нарэшце сасупіла месца восені, лужыны зацягнула лёдам: трэба заканчваць работы ў полі ды, па беларускім звычаі, “замыкаць” Зямлю. 18 кастрычніка з ключом, караваем і добрым настроем гурт аўтэнтчных спеваў “Крывічы” наведаў вёску Бабагай Заларынскага раёна, дзе жывуць нашчадкі беларускіх перасяленцаў. На пачатку XX стагоддзя, расказалі мне, з Беларусі ў вёску Марыінск прыбылі некалькі сем’яў, усіх — 22 чалавекі. Адтуль яны ды іх нашчадкі рассяліліся па бліжэйшых вёсках. А некалькі гадоў таму ў Бабагай стварылі фальклорны гурт “Квятчак”, а ў мясцовым клубе ўладкавалі беларускі музей.

Пакровы — гэта рубажная, знакавая дата ў народным і земляробчым календары беларусаў. Свята з дахрысціянскіх часоў сімвалізуе заканчэнне восеньскага цыклу гаспадарчых работ. Менавіта да абраду “Пакровы” трэба дабайным гаспадарам закончыць справы ў полі, узарыць зямлю, прыбраць у агародзе.

Сустрэлі гасцей-іркуціян жанчыны з “Квятчак” ды цікаўная дзятва. Разам з “Крывічамі” рушылі па вуліцы з “пакроўскімі” песнямі. Алег Рудакоў на вышываным ручніку нёс велізарны румяны каравай. У гаспадароў кожнай хаты ён пытаўся, ці гатовыя да зімы,

Таісія Ракава з Бабагай

а затым па традыцыі ўздываўся па драбінах пад страху хаты і дакранаўся да яе хлеба. Для чаго? “Лічыцца, што каравай, як абярэг, абароніць страху хаты гаспадары ад зімовых нягод: каб зімовыя ветры яе не садзьмулі ды снег не праламаў. Раней беларусы крылі хаты саломай, усё магло здарыцца, — тлумачыў Алег. — Каравай сімвалізуе цяпло і дастатак у доме да наступнага лета”.

Вяскоўцы частавалі гасцей, некаторыя далучаліся ў шэсце, ішлі да наступных двароў. А для людзей стала веку тое было асабліва кранальна. Таісія Сямёнаўна Ракава, нягледзячы на тое, што нарадзілася ўжо ў Сібіры і ніколі не бывала ў Беларусі, у свае 74 гады гаворыць па-беларуску і добра памятае бацькоў-перасяленцаў з Магілёўшчыны. “Я, хоць і маленькая была тады, памятаю сваіх дзедз і бабу, у мужа сваякі — таксама беларусы, та-

АЛЕКСАНДРА ЛУКАНИНА

Прыгажуню-нявесту Зіну Капуцкую як не ўкрасці!

кая сям’я ў нас... А цяпер усё гэта для дзяцей — экзотыка... — бабуля Тася не ў сілах стрымаць слёз. — Так прыемна, што ўсё гэта адраджаецца! Помніцца, мы дружныя тады былі, усе разам жылі. Цяпер людзей такога ўзросту, як я, мала засталася, хто яшчэ памятае былыя часы, дзецям і расказаць нешта няма каму. А мне гэта ўсё блізка”.

У агародзе пры апошняй хаце пры вуліцы ўдзельнікі Пакроўскага абраду ўрачыста закапалі ключ, тым самым “замкнушы” Зямлю да вясны. Пасля Пакроваў, калі работы скончаны ды ўраджаі сабраны, наступала

пара вяселляў. Вось і да Пакроўскага гурту падкацілі калёсы, запражаныя белай кабылай — і хлопец “скраў” дзеўку Зіну, адну з удзельніц іркуцкага ансамбля. Дзеткі ж беглі ўслед за калёсамі, а самыя спрыгныя паспелі і пракаціцца. Па шляху хлопцы ўсяляк угаворвалі дзяўчыну выйсці замуж за каго-небудзь з іх, але прыгажуня не паддалася. Прышлося адпусціць... Пасля абраду і жартулівага сватання і выкрадання нявесты цікавы канцэрт далі “Крывічы” і “Квятчак”.

Александра Луканіна,
Іркуцк — Бабагай — Іркуцк

Алег Рудакоў з караваем
Ад рэдакцыі.

Тэкст і фота журналісткі Аляксандры Луканінай даслаў нам Алег Рудакоў, нястомны вандроўнік па Прыбайкалі ды бязмежных абсягах народных традыцый. У пісьме ён згадвае ўвесь дэсант з Іркуцка, ажно 12 чалавек: Волю Галанаву, Юлію Гайсіну, Юлію Панову, Яну Фадзееву, Зіну Капуцкую, Алесю Стасевіч, Андрэя Бардаўскага, Дзяніса Таранушэнку ды іншых, хто паехаў за блізкі свет, каб правесці абрад. Энтузіясты! Падзвіжнікі! Асобны вялікі дзякуй Алег адрасуе бабагаўскаму гурту “Квятчак”, які арганізаваў свята. “Артысткі ж накрывілі потым смачны стол, з сапраўднымі беларускімі стравамі, — згадвае Алег. — А як хораша спявалі і старадаўнія, і “новыя” беларускія песні. Дзеля такіх сустрэч і варта яднацца ў суполкі, пераадолюваць сотні кіламетраў — бо якую ж асалоду для душы ўрэшце маем!”

РАЗАМ

Кірмаш збірае сяброў

Удзельнікі фэсту з розных краін сустрэліся ў Даўгаўпілсе

На пятым Міжнародным фэсце народнай культуры “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе” пабывалі таксама і госці з эстонскага горада Нарва

У сярэдзіне кастрычніка прайшоў фэст, які кожную восень традыцыйна арганізуе даўгаўпілскі Цэнтр беларускай культуры ў супрацоўніцтве з культурна-асветніцкім таварыствам “Уздым”. На яркае, незабыўнае свята, прысвечанае 740-годдзю Даўгаўпілса, былі запрошаны беларускія творчыя гурты як з Латвіі, Літвы, Польшчы, так і з Беларусі. Эстонію на кірмашы прадстаўляў ансамбль беларускай

песні нарвскага беларускага таварыства “Сябры” на чале са старшынёй Людмілай Аннус.

Фэст пачаўся з канферэнцыі, якая праходзіла ў Цэнтры беларускай культуры. А ў фае мясцовага Палаца культуры ўжо шумеў кірмаш. На ім рамеснікі расхвальвалі свае выробы, праводзілі майстар-класы. А ўвечары 16 кастрычніка там адбыўся вялікі тэатралізавана-музычны канцэрт. Сваю віншавальную песню выканалі і нарвскія “Сябры”. Нам надоўга запомніцца вялікая, прыгожая зала, на 1200 глядачоў. І яна была паўнюткай! Гледачы цёпла, працяглымі апладысмантамі

сустрэлі нарвіян. А на заканчэнне свята прайшла яшчэ і “Беларуская вечарына”, дзе ўсе спявалі і танцавалі, дэгуставалі беларускія стравы, і, вядома ж, бліжэй знаёміліся адзін з другім. Мы, напрыклад, сышліся з беларусамі з польскага горада Беласток, правялі з імі нават папярэднія перамовы аб супрацоўніцтве, абмене дэлегацыямі.

На наступны дзень уранні гаспадары фэсту арганізавалі для яго гасцей і ўдзельнікаў пазнавальную экскурсію па Даўгаўпілсе. На развітанне госці дзякавалі Жанне Раманоўскай, Людміле Сіняковай, Станіславу Валодзьку, усім супрацоўнікам Цэнтру беларускай культуры і актывістам культурна-асветніцкага таварыства “Уздым” за выдатную арганізацыю фэсту і за тое, што і нас запрасілі ў такім грандыёзным свяце паўдзельнічаць. І зваротная дарога да Нарвы пад уражаннем ад цёплых сустрэч з супляменнікамі хутка праляцела. Вялікі дзякуй вам, беларусы Даўгаўпілса!

Віктар Байкачоў,
намеснік старшыні
нарвскага беларускага
таварыства “Сябры”

Ад рэдакцыі.

Больш падрабязна пра Міжнародны фэст народнай культуры “Беларускі кірмаш у Даўгаўпілсе” мы раскажам у наступным нумары.

ПАМЯЦЬ

Паэт пад сузор’ем Ліры

На Украіне развіталіся з Раманам Лубкіўскім, адным з заснавальнікаў Міжнароднага фонду Янкі Купалы

Сумную вестку даслала паэта Яраслава Паўлычка: не стала вялікага сябра Беларусі, паэта Рамана Лубкіўскага. “Памёр раптоўна ў дарозе да Львова: ехаў з сяла, дзе меў хату і там творча працаваў і адпачываў, — радкі з пісьма Яраславы. — Сяргею! Для мяне гэта асаблівы ўдар. Львоў разламаўся. Гэта быў бліскучы перакладчык, паэт, грамадскі дзяяч. З пісьменнікаў няма анікога, хто мог бы, як ён, стаць на абарону дзяржаўных і грамадскіх спраў”.

Ён нарадзіўся 10 жніўня 1941 года, у 63-м закончыў філфак Львоўскага дзяржуніверсітэта імя Івана Франка. Доўгі час узначальваў Львоўскую пісьменніцкую арганізацыю. Ва Украіне, як і ў Беларусі, яго ведалі як паэта, перакладчыка, крытыка, культуролога, дзяржаўнага і грамад-

скага дзеяча, дыпламата. Лаўрэат Нацыянальнай прэміі Украіны імя Т. Шаўчэнкі. І ён жа — адзін з заснавальнікаў Міжнароднага фонду Янкі Купалы. Вершы яго ў перакладзе на беларускую мову змешчаны ў анталогіі “Украінская савецкая паэзія” (1975), у Мінску ж выйшаў яго зборнік “Пялёсткі святла” (1990) — у перакладах Р. Барадуліна, Г. Бураўкіна, С. Законнікава і інш. Спрыяў Лубкіўскі і таму, каб ва Украіне ведалі нашу паэзію. Перастварэнні вершаў беларускіх аўтараў змясціў у зборніку “Слов’янскае небо” (1972): там прадстаўлены дзевяць моўных еўрапейскіх стыхій. Для кнігі “Слов’янска ліра” (1983) пераклаў творы з адзінаццаці славянскіх моваў, і самы першы з пятнаццаці беларускіх аўтараў, як і ў папярэднім зборніку — Францыск Скарына. Наш сябар наведаў пад сузор’ем Ліры і беларускія прасторы.

Сяргей Панізьнік

Заснавальнік:

Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Рэдакцыя газеты «Савецкая Беларусь»».

Вул. Б. Хмяльніцкага, 10*, 220013, Мінск

Рэдактар

Віктар Міхайлавіч Харкоў

Адрас рэдакцыі:

пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61.

Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Бюро па рэкламе:

Тэл. +375 17 290 60 11

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288 17 82;

факс: +375 17 290 68 31

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Аб’ём выдання: 1 друк. арк.

Тыраж: 1930, Заказ: 1626

Газета надрукавана на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Час падпісання ў друк: 20.10

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць.

© “Голас Радзімы”, 2015